

De stokroosaardvlo, *Podagrica fuscicornis* (Coleoptera: Chrysomelidae) in de Benelux

Willy Troukens, Hugo Raemdonck & Alain Drumont

Samenvatting. *Podagrica fuscicornis* (Linnaeus, 1767) is oorspronkelijk een kleine kever uit Midden-, Zuid- en Oost-Europa, het Midden-Oosten en Noord-Afrika. Sinds enkele jaren is hij ook vrij algemeen in de Benelux, Zuid-Engeland, Noord-Duitsland, Denemarken tot zelfs in het Balticum. Men vindt de kevers op Malvaceae, vooral in tuinen met stokroos (*Alcea rosea*). In de Botanische Tuin Jean Massart te Oudergem (Brussels Hoofdstedelijk Gewest) werd op 15.vi.2017 een unieke kleuraberratie ontdekt met bruinzwarte kop, halsschild, sprieten en poten.

Abstract. *Podagrica fuscicornis* (Linnaeus, 1767) is a little flea-beetle, living in Central, South and West Europe, as well as in the Middle East and North Africa. Since a few years it has become more common in the Benelux, South England, North Germany, Denmark and even in the Baltic region. One can find the beetle on Malvaceae, especially in gardens on rose-mallow (*Alcea rosea*). In the Botanical Garden Jean Massart in Oudergem (Brussels-Capital Region), on 15.vi.2017, a unique color aberration was found with blackish brown head, pronotum, antenna and legs.

Résumé. *Podagrica fuscicornis* (Linnaeus, 1767) est originaire du centre, du sud, et de l'est de l'Europe, ainsi que du Proche-Orient et d'Afrique du Nord. Depuis quelques années il s'est propagé plus vers le Nord. Ainsi il est devenu assez commun dans le Benelux, le sud du Royaume-Uni, le Danemark et même dans les pays baltes. On trouve l'espèce sur les Malvaceae, surtout dans les jardins sur des roses trémières (*Alcea rosea*). Dans le Jardin Botanique Jean Massart à Auderghem (Région de Bruxelles-Capitale), le 15.vi.2017 une aberration fût capturée avec la tête, le thorax, les antennes et les pattes de couleur brun foncé.

Key words: Coleoptera - Chrysomelidae - *Podagrica fuscicornis* - faunistics - Benelux.

Troukens W.: Ninoofsesteenweg 782/8, B-1070 Anderlecht. willy.troukens@skynet.be

Raemdonck H.: Walenstraat 41, B-1090 Jette. hugo.raemdonck@telenet.be

Drumont A.: Koninklijk Belgisch Instituut voor Natuurwetenschappen (KBIN), Taxonomie en Phylogenie - Entomologie, Vautierstraat 29, B-1000 Brussel. alain.drumont@naturalsciences.be

Inleiding

Op 28.vi.2007 ontdekte de eerste auteur op een huisgevel te Huizingen (prov. Vlaams-Brabant) een stokroosaardvlo, *Podagrica fuscicornis* (Linnaeus, 1767). Dit was onze eerste vondst van dit insect in de omgeving van Brussel sinds het begin van onze entomologische waarnemingen in 1970.

Beschrijving (fig. 1)

Podagrica fuscicornis behoort tot de subfamilie van de Galerucinae (Vorst 2010: 156). Vroegere auteurs spreken ook over Alticinae (Čížek 2006) en Halticinae (Mohr 1966). Het kevertje is eirond en meet 3 à 6 mm. Kop, halsschild en poten zijn oranje. De dekschilden zijn metaalglanzend blauw met een warrige bestippling en onduidelijke sporen van stippelrijen. De sprieten zijn 11-ledig, aan de basis oranje maar vanaf het 6de sprietlid zwart (Troukens 2012).

Volgens Reibnitz (2006: 1) zouden er ook exemplaren te vinden zijn met groene, metaalglanzende dekschilden. Van de 135 Belgische en Nederlandse collectiestukken en foto's die wij konden bekijken bleek slechts 1 exemplaar blauwgroene, metaalglanzende dekschilden te bezitten. Over kleurafwijkingen van *P. fuscicornis* is weinig bekend. Guido Bonamie (pers. med.) bracht onlangs een exemplaar mee uit Roemenië waarvan het halsschild iets donkerder is. Maar kunnen wij hier al van een kleuraberratie spreken? Het Brussels gewest leverde echter de verrassing van het jaar. Op 15.vi.2017 waren Alain Drumont en Hugo Raemdonck op keverprospectie in de Botanische Tuin Jean Massart te Oudergem (Brussels Hoofdstedelijk Gewest). Bij het afkloppen van stokrozen

(*Alcea rosea*) verzamelden ze 11 exemplaren van *P. fuscicornis* waaronder één exemplaar met een opvallende kleurafwijking. De dekschilden zijn normaal metaalglanzend blauw maar de sprieten, poten, kop en halsschild zijn zwart als koffie (fig. 2). De keverkenner die wij hierover aanspraken bleken deze kleurafwijking niet te kennen. Blijkbaar gaat het hier om een unieke of uiterst zeldzame aberratie. Wij bedachten hiervoor de naam *Podagrica fuscicornis* (Linnaeus, 1767), ab. *massarti*, als verwijzing naar de vindplaats.

Fig. 1. *Podagrica fuscicornis* (Linnaeus, 1767). Nominaatvorm. Oudergem (BHG), 15.vi.2017, leg. Alain Drumont & Hugo Raemdonck.

Fig. 2. *Podagrica fuscicornis* (Linnaeus, 1767), ab. *massarti*. Oudergem (BHG), 15.vi.2017, leg. Alain Drumont & Hugo Raemdonck. © Camille Locatelli.

Fig. 3. *Alcea rosea* (NL: stokroos; F: rose trémière).

Levenswijze

Het leven van *P. fuscicornis* is nauw verbonden met bepaalde waardplanten zoals heemst (*Althaea*), kaasjeskruid (*Malva*) en andere Malvaceae. Vooral de toenemende populariteit van stokrozen (fig. 3) heeft de verspreiding van dit kevertje een extra impuls gegeven. De imago's zijn in juni en juli (fig. 4) te vinden op de bladeren die bij intense vraat er kunnen uitzien als een zeef. De gele, ovale eitjes worden gelegd aan de basis van de stengels (Keer 1930: 1002). De larven knagen zich een weg naar het merg waarmee zij zich voeden. Na overwintering verlaten zij in maart-april de stengel om in de grond te verpoppen. De imago's verschijnen dan weer vanaf begin juni. In tegenstelling tot de meeste Galerucinae bezitten zij slechts een gering springvermogen (Keer 1930: 1002).

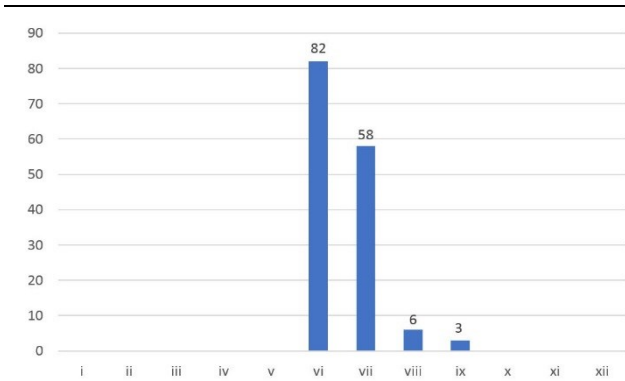

Fig. 4. *Podagrica fuscicornis* (Linnaeus, 1767). Activiteitsperiode. Staafdiagram aan de hand van 149 datagegevens.

P. fuscicornis is tegenwoordig overal te vinden waar stokrozen groeien. Men kan hem beschouwen als een cultuurvolger. Hij leeft in het gezelschap van een aantal Apioninae die het vooral op de bloemknoppen gemunt hebben. Remi Guinez en de eerste auteur noteerden in Anderlecht (HGB) en in Vorst (HGB) de volgende soorten: *Aspidapion radiolus* (Marsham, 1802), *A. aeneum* (Fabricius, 1775), *Pseudapion rufirostre* (Fabricius, 1775), *Rhopalapion longirostri* (Olivier, 1807) en *Malvapion malvae* (Fabricius, 1775). Deze laatste tot nu toe alleen op kaasjeskruid.

In landen waar *Malva*- en *Althaea*-soorten geteeld worden omwille van hun medicinale eigenschappen kan

P. fuscicornis door bladvraat economische schade veroorzaken (Bohinc *et al.* 2011).

Verspreiding (fig. 5)

Volgens Mohr (1966: 25) is *P. fuscicornis* inheems in Zuid- en Midden-Europa maar hij zou ontbreken in de Baltische staten en Scandinavië. Recentere auteurs zoals de Gaetan (2002: 245) noemen ook Zuid-Engeland, Denemarken en Letland. Oostwaarts is *P. fuscicornis* aanwezig in Zuid-Rusland, de Kaukasus, het Nabije Oosten en zuidwaarts tot in Noord-Afrika (Reibnitz 2006: 1).

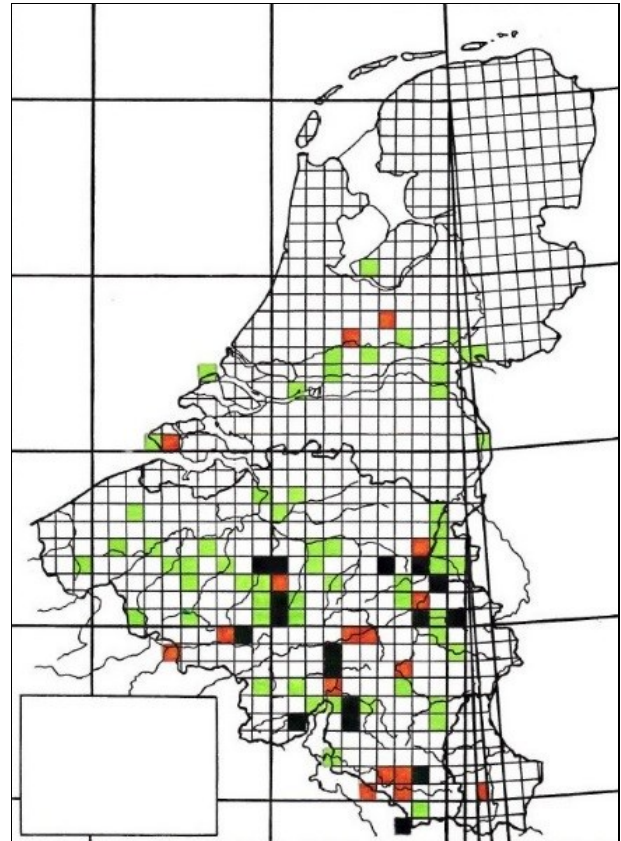

Fig. 5. Vindplaatsen van *Podagrica fuscicornis* (Linnaeus, 1767) in de Benelux. Kleurverklaring: oranje = vóór 2000; lichtgroen = na 2000; zwart = zowel vóór als na 2000.

Uit de entomologische collecties van musea te Brussel, Leiden en Tilburg blijkt dat *P. fuscicornis* vroeger in de Benelux vrij zeldzaam was met enkele verspreide vindplaatsen rond Brussel, Maastricht en ten zuiden van de Belgische Maas. Vanaf de eeuwwisseling volgt echter een snelle opmars. In 2007 wordt het kevertje haast gelijktijdig gesignaleerd in België en in Nederland, nl. op 28.vi.2007 te Huizingen (Vlaams-Brabant) (leg. W. Troukens) en op 8.vii.2007 te Tricht-Oost (Gelderland) (leg. W. Rubers). In 2008 worden imago's gezien in de provincies Antwerpen, Belgisch Limburg en Utrecht; in 2010 ook in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest en Oost-Vlaanderen. Tegenwoordig is hij in België overal te vinden behalve in het kustgebied en in de Kempen. In Nederland is hij nu aanwezig in de 6 zuidelijke provincies met de grootste concentraties langs de grote rivieren.

Fig. 6. *Podagrica fuscipes* (Fabricius, 1775). Ben-Ahin (NA), 04.vi.1950, leg. Emile Derenne. In coll. KBIN. © Camille Locatelli.

De stokroosaardvlo is niet de enige *Podagrica*-soort in de Benelux. In de valleien van de Belgische Maas en haar bijrivieren vinden wij van juni tot augustus *Podagrica fuscipes* (Fabricius, 1775) (fig. 6), eveneens op Malvaceae. Vorst (2010: 156) vermeldt slechts één oude vindplaats voor Nederland, nl. 3 exemplaren te Maastricht op 15.vi.1907 (leg. J. de Vos). Tegenwoordig wordt dit kevertje nog weinig gesignaleerd (fig. 7). *P. fuscipes* verschilt van *P. fuscicornis* door de zwarte poten en de duidelijke stippelrijen op de dekschilden (Mohr 1966: 25).

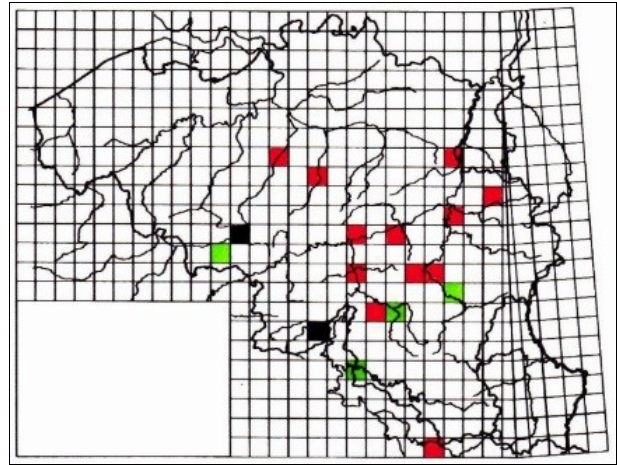

Fig. 7. Vindplaatsen van *Podagrica fuscipes* (Fabricius, 1775) in België. Kleurverklaring: rood = vóór 2000; lichtgroen = na 2000; zwart = zowel vóór als na 2000.

Dankwoord

Informatie en gegevens voor dit artikel werden ons vriendelijk bezorgd door de volgende personen: Guido Bonamie (Nevele-Merendree), Wouter Dekoninck (KBIN, Brussel), Jean Fagot (Jalhay), Raoul Gerend (Dudelange, L), † Remi Guinez (Vorst-Brussel), Stefan Kerkhof (KBIN, Brussel) en Gérard Minet (Feschaux). Tevens willen wij ook Camille Locatelli (KBIN, Brussel) bedanken voor de zeer geslaagde keverfoto's. Aan allen hartelijk dank! Voor de verspreidingskaarten en het diagram werd bovendien ook dankbaar gebruik gemaakt van gegevens uit Waarnemingen.be en Waarneming.nl.

Bibliografie

- Bohinc T., Vidrih M. & Trdan S. 2011. Massive occurrence of *Podagrica fuscicornis* (L.) (Coleoptera, Chrysomelidae) on common marshmallow (*Althaea officinalis* L.). — *Acta agriculturae Slovenica* **97**(3): 259–265.
- Čížek P. 2006. *Ďrepčici Česka a Slovenska (Coleoptera: Chrysomelidae: Alticinae)*. — Městské muzeum. Nové Město nad Metují, 76 pp.
- du Chatenet G. 2002. *Coléoptères phytophages d'Europe. Chrysomelidae*. — N.A.P. Editions, Verrières le Buisson.
- Keer P. M. 1930. *Calwer keverboek*. — W. J. Thieme & Cie, Zutphen.
- Mohr K. H. 1966. Familie: Chrysomelidae. Gattung: *Podagrica* Foud. In Freude H., Harde K. W. & Löhse G. A. (eds.), *Die Käfer Mitteleuropas. Band 9*. — Goecke & Evers Verlag, Krefeld.
- Reibnitz J. 2006. Die Käfer-Fauna Südwestdeutschlands. Chrysomelidae, Blattkäfer. *Podagrica fuscicornis* (Linnaeus, 1767). — *ARGE SWD Koleopterologen*. www.entomologie.stuttgart (bezocht op 17.ix.2017).
- Troukens W. 2012. Bladhaantjes aan de westrand van Brussel (Coleoptera: Chrysomelidae), deel 2: Galerucinae, Alticinae, Hispinae, Cassidinae. — *Phegea* **40**(2): 46–52.
- Vorst O. 2010. Catalogus van de Nederlandse kevers (Coleoptera). — *Monografieën van de Nederlandse Entomologische Vereniging* **11**. NEV, Amsterdam.
- Waarnemingen.be. *Podagrica fuscicornis* (bezocht op 6.ix.2017).
- Waarneming.nl. *Podagrica fuscicornis* (bezocht op 6.ix.2017).